

Gammal tro i Lerbäcksbygden. Upptecknat av Ruben Carlsson.

Underliga händelser.

Stopp på Långsyna (längsta raksträckan mellan Ingelsby och Askersund).

Severin A i Falla Skyllberg var en gång som ung, vittne till något märkligt. Han högg ved vid en gård. Sonen där skulle just fara in till Askersund med en kamrat. Hans far ville också följa med men pojken svarade: "Du far kan gärna stanna hemma". Så satte de för hästen och for mot staden. När de kom till Långsyna ungefär halvvägs så stannade hästen tvärt. Det gick inte att få honom framåt med varken lock, eller pock. De här har vi för att inte din far fick följa med sade kamraten. Det är bäst att vi försöker vända. De släppte tyglarna lösa och hästen vände självmant om hemåt. Jaså ni kommer nu sade fadern. Jag har väntat på er. Kan jag få följa med nu då? Så satte han sig upp och man körde ånyo mot staden. Nu gick det utan missöden både dit och hem.

Rubens far C. L. Carlsson berättar.

Min far berättade att på 1880-talet var han under en frivecka var i sällskap med en broder på väg någonstans i Godegårds socken. När de kom till en kyrkogård frågade brodern vem det var som var begravd intill kyrkans vägg. "*Vet du int de*" sade min far. Han berättade vilka de var samt tillade "*fölk säger att di två sökte döda tesammans*". Så snart han hade sagt det föll han ner alldeles genomsjuk på vägen. Aldrig hade han varit så sjuk förr eller senare sade han. Det dröjde länge att han blev så bra så de kunde fortsätta färden.

Då han tjänade dräng i Önnabo var han en gång på väg hem från en kolmila. Uppe på Oxberget fick kamraten han hade med syn på en orre i en frötall. De hade alltid bössan med i skogen så sköt de mot orren. Han satt dock kvar i tallen. Ett nytt skott. Samma resultat. Nu gick man närmare tallen i tro att det var en uppstoppad bulvan som någon satt upp. När de kom närma såg de tydligt att orren sträckte på halsen och vred huvudet åt olika håll. Pojkarna sköt skott på skott tills kruthornet var tomt, men orren satt kvar ändå. De tyckte det var kusligt och gick därifrån. Dagen därpå gick de samma väg och såg då att orren var borta. På sommaren torkade frötallens topp.

Far berättade också att han som ung var till ett bönemöte i Jakobshyttan i Godegård tillsammans med en syster. På hemväg och alldeles intill hemmet vid Öhrmon nära Lerbäcksgränsen såg de båda att det lyste i ett fönster. "*Att mor sitter uppe än*" utbrast system. Ljuset lyste klart ända tills de var framme vid stugan då det tvärt slocknade. Nu släckte de lagom sade min far. Inkomna i huset så låg alla och sov.

Farmor försäkrade sedan att ingen hade varit uppe och haft något ljus tänt. Händelsen står som oförklarlig då reflexer från måne eller annat ljus är helt uteslutet.

Svävande varelsen.

Min syster såg tillsammans med en jämnårig flicka något märkvärdigt vid Rönne. Det var den allra vackraste månskenskväll och därför mycket ljust. När de kom till en gård såg de en besynnerlig skepnad liksom sväva fram en bit ovanför marken. Det liknade en mänsklig varelse som var insvept i ett lakan. Inga armar eller ben syntes så det förflyttade sig genom att sväva. *"Såg du?"* sade min syster sedan skepnaden hade försvunnit runt husknuten. *"Ja visst såg jag"* blev svaret. Båda var mycket uppskakade av den synen. Vid ett samtal senare med gårdens ägare sade denne *"Ja de ä många söm påstår sej ha sitt"*.

Rullande eldklot.

I den så kallade Sjöbergsdalen i Falla Skyllberg kom en gång ett eldklot rullande rätt över vägen då en pojke Evert Å kom där på vägen. Klotet var stort som en fotboll förmodligen ett elektriskt naturfenomen.

Jag som skriver ner detta (Ingvar Björck) upplevde samma sak i slutet av 1950-talet. Nedanför backen till Ruben Carlssons bostad står en transformator för husen i Falla. Ett snabbt uppkommande åskväder närmade sig och jag skulle skynda hem från Ignells som bodde där då. Mitt utför det stora magasinet utan regn slog åskan ner i transformatorn och ett eldklot i fotbollsstorlek kom rullande på gärdet ett 30-tal meter åt mitt håll och sedan plötsligt var det borta. Det lukta dock bränt men syntes dåligt i gräset då det hade regnat tidigare. Efter den synen sprang man fort hem.

Lysande kors.

Underligare var det stora lysande kors som man såg på himlen i Östra Lerbäck under Roparörelsens tid på 1800-talets första hälft.

Eldhunden

Emil Karlsson i Skuru berättade för mig att då han var ung höll man till i en stuga och spelade kort samt söp dag och natt. Någon hade sett en hund gå omkring i huset med eld i munnen. Den berättelsen skrattade man bara åt. Man fortsatta det syndiga levernet.

En söndag under högmässotid var man åter i färd med kortspel. Då slog det tre kraftiga slag på dörren. Man rusade dit men ingen fanns att upptäcka. Emil försäkrade att ingen hade kunnat komma undan och gömma sig. Efter det blev det slut på kortspelade i stugan.

Två versioner om båtförlisning.

En båt hade förlit utanför Rökneöarna i Vättern och i andra versionen en färja vid Hammarsundet som kantrade. Det var marknadsdag i Askersund. När de marknadsbesökare som var kvar sent och skulle åka norrut mötte de ett underligt ekipage på skogen mellan Askersund och Ingelsby. Det var en kärra dragen av en kolsvart häst. Det gick fort så det rök eld och gnistor om hjulen. Sedan trodde man att det var den onde själva som skulle hämta själar från olycksplatsen.

Vedlårsköpet

En person i Falla Skyllberg inköpte på en auktion en vedlår efter en avliden gumma. När han kom hem med den och just kom innanför dörren smällde till i den som ett bösskott. Han blev så rädd att sedan inte tordes ligga ensam om nätterna.

Själv var han säker på att det hela berodde på att han en gång när gumman levde hade sagt. ”Att um allt lett vore ur kroppen på henne så funnes de inte så mycke lett kvar.”

Snabb skjuts med gammal häst.

En gammal gumma var död och skulle begravas. Man väntade förgäves på släktingar från en gård som skulle vara med i sorgehuset. Sedan gumman lästs ut startade man färden mot kyrkan. När man kom till landsvägen såg man en hästskjuts närma sig hastigt. Det var de väntade släktingarna. De hade fått för sig att liket skulle begravas efter högmässan i stället för före. Hästen hade hela vägen galopperat så att man ej kunde hålla igen honom. Det var ändå en gammal häst som i vanliga fall ville ta det lugnt. Hästar förstår dock ibland mer än människor slutade min berättare.

Självgående tröska på logen.

Hanna A vid Bunken i Skyllberg berättade att hon som ung tjänade i Askersunds Landsförsamling. Ungdomarna där brukade på Lördagskvällarna samlas till dans på en loge vid Kullängen. En kväll då de som bäst var igång med dansen började tröskverket på logen gå av sig själv. Alla blev mycket förskräckta och dansen avslutades.

Vandrande likskara.

Johan J från Ingelsby arbetade vid Skyllberg. En natt när han gick hem efter skiftet fick han mitt för Fiskarlogen en kraftig stöt i bröstet så han kastades mot diket. När han tittade upp fick han till sin förskräckelse se en likskara som passerade. Efter den dagen hade Johan ingen hälsodag utan spottade blod ibland.

Fågelförföljelse

R S-g berättar att han som ung en natt hade sällskap med en flicka på väg från Rönnestorp till Rönne by. När de kom till skogen där fyrkantens festplats var belägen fick de se en massa fåglar i trädkronorna runt om. De tycktes sedan bli allt fler under vägen. De följde dem allt efter som de gick med ett väldigt skrån och

oväsen R S-g som var jägare och van vid allt i naturen sade sig aldrig upplevt något så märkvärdigt. Varken han eller flickan sade något under hela tiden detta märkvärdiga pågick.

Ännu en fågelhistoria.

Jag som skriver ner dessa av Rubens rader har också varit med om en märklig fågelhistoria. Östansjövandrarna var ute på Vargavidderna mellan Laxå och Finnerödja och var på väg runt sjön Gryten. Vi rastade ett tag mitt i djupa skogen och såg en ring efter en kolbotten. En av deltagarna började sjunga Helgdagskväll vid kolarkojan av Dan Andersson med basröst. Först kom det några fåglar och kvittrade med sedan blev det alldeles fullt i grantopparna runt om. Fågelkvitter och bassång en mycket märklig upplevelse.

Mariedamms herrgård.

Vid herrgården såg rättare R hur det lyste i fönstren en jul sedan herrskapet flyttat därifrån. Han såg också julgranen tänd och barn som dansade runt den.

Stoppet i Jerikobacken.

I Jerikobacken mellan Skyllberg och Lerbäcks prästgård hände något märkligt. (Den gamla vägen till Lerbäcks kyrka eller norrut via Änkelund och Jerusalem.) En lantbrukare G E. Kom från Skyllbergs kvarn med mjöl en novemberkväll. Straxt nedanför backen stannade hästen med tecken till stor rädsla. Det såg ut som han ville gå ur vägen för något. Bonden gick av för att se vad som stod på. Då fick han se något uppe i backen som kom farande mot dem. Det var snart bredvid dem och fräste förbi vid ena väggkanten. Det såg ut som en vit slöja som dragits ihop upptill. Även ånga kom upp och upplystes av ett svagt sken. Hästen reste sig i skaklarna och blev alldeles vild. Straxt efter kom något nytt farande efter. Det var som ett svart moln likt ett klot med många eldgnistor i. När det kom fram till åket försvann det plötsligt. Hästen rusade nu uppför den branta backen med stor fart. När de kom en bit framåt lugnade han ner sig något men var vit av svett och lödder. Den som var med om detta säger att samma natt som detta hände dog en kvinna som var hans barndomsvän.

Synen i Ingelsbygruvan.

I en gruva i Ingelsby såg arbetarna en gång en egendomlig syn. Just när en av dem Henning K gå ned kom en liten svart fågel likt en svala och slog ner i gruvan. Alla såg den och undrade varför den skulle dit. Ej heller kom den tillbaka upp. När de kom ner letade de efter fågeln men kunde ej hitta den. När gruvbasen kom om en stund undrade han vad de letade efter sade Henning K. Då berättade man att en fågel flugit ner i gruvan. "Jaså" sade basen. Leta inte mer. Den fågeln har jag sett flera gånger. Se efter i gruvan runt väggarna. Hittar ni malm så kan vi fortsätta men ser ni inget så slutar vi genast. Gruvan som nyss var upptagen lades ner.

Smeden vid Bunken i Skyllberg.

Efter gamla landsvägen vid Bunken i Skyllberg bodde för länge sedan en smed som där hade sin lilla smidesrörelse förenad med hovslageri.

En marknadsdag kom en person, vägen förbi smedjan och kom i samspråk med smeden. På frågan om han skulle till marknaden i Askersund svarade han att han var så gott som utan pengar varför han inte hade så mycket där att göra. ”Inget annat” svarade den andre.

Det kom snart en bonde åkande med skolösa hästar och då kan du få tjäna en slant. Det hände också precis som han sagt. En bonde kom med parhästar och stannade vid smedjan. ”*Ja vet int hur de fatt alla skor lössna på en gång härbörta*” sade han.

Smeden satte igång med skoningen och fick snart arbetet färdigt.

När han hade fått betalt erbjöds han också fri skjuts till marknaden i Askersund vilket han tacksamt mottog.

Spöksmedjan i södra Lerbäck.

I södra Lerbäck hände sig i början av 1900-talet att en 15 årig pojke en natt skulle gå förbi en smedja. Han såg på långt håll att det lyste i fönstret och att gnistor kom ur skorstenen. Han hörde också flinka hammarslag inifrån smedjan. När han kom fram upphörde detta. Smedjan låg lika tyst och öde som den brukade på nätterna. Det var K Axberg som var med om denna händelse.

Den store mannen i Esperudsskogen.

På 1850-talet hände något konstigt i Esperudsskogen. En tioårig pojke Gustaf skulle gå med mat till sin mor som vallade kor på åkrarna nära Lerbäck station där det nu är stor skog. Då fick pojken se en fin karl som kom honom tillmötes. Han hade så fina kläder, någon slags uniform som en beväring ungefär berättade pojken. Han hade också ett vackert ansikte så pojken blev stående och tittade på honom. Plötsligt började mannen växa och blev allt större. Pojken blev inte rädd för han sågs så glad och god ut. Då tänkte pojken springa en genväg förbi mannen och komma till sin mor så hon också skulle få se den stora mannen som nästan räckte upp till trätopparna. Då plötsligt var han helt försvunnen.

Gustav berättade ibland om denna händelse för sina familjemedlemmar samt att han natten efter blev så sjuk att man fick vaka vid hans bädd.

Edvard Karlsson berättar om kvigan i Skuru.

I Skuru by hände sig något i 1800-talets sista del att en kviga blev sjuk. Djuret blev allt sämre. Så en kväll hittade hustrun på gården klaven som kvigan var bunden med på golvet tillknäppt. Den kunde inte ha krängts över huvudet tillknäppt. Det hela var mycket underligt. Två gånger ytterligare hände detta t.o.m. När hon var i ladan för att hämta foder. Snart efter detta var kvigan död.

Den odödliga haren.

Två bröder skulle besöka en mila. I skogen dit fick de se färskas harspår i den nyfallna snön. Eftersom bössan var med fick den ene spåra och den andre stå på pass. Haren kom omsider och skottet small. Haren satte sig dock bara och såg på jägaren. Fyra gånger sköt han på haren på gått håll under tiden avlägsnade han sig sakta vände huvudet och såg på skytten. Sedan dess har jag aldrig skjutit på något djur sade min berättare G K-n.

Jan i Ängstugan och den långa mannen.

Jan i Ängstugan mötte en gång en ovanligt lång skepnad någonstans i skogarna i Skyllbergstrakten. Det kunde omöjligt ha varit en människa. Man frågade Jan hur han bar sig åt vid mötet. "Ja las" läste sa Jan.

I kyrkan med fågelsnaror kring halsen.

I Norra Lerbäck fanns förr jägare som för att få jaktlycka använde sig av olika sätt. Ett par av dem gick ofta till nattvarden i kyrkan med fågelsnaror kring halsen. Det skulle bli mer fångstgivande om det heliga sakramentet gick genom dem.

Oblater i bösspipan.

Ett sätt för jaktlycka var att smugla undan oblatbitar som sedan stoppades i gevärspipans tillsammans med laddningen.

Ruttnande näsa.

En kvinna som hette Lotta var på 1850-talet sysselsatt med att ta bort mossor på ett tak i Läggesta Askersunds församling. Då kom något otyg och satte sig i näsan så att den ruttnade bort. Folk trodde det var ett trollskott eller annat ont som varit i farten.

Skelettet i Torpa.

De gamle har berättat att när de rev en lada vid Torpa en gång så hittade man ett skelett under golvet. Ingen känner till något om hur det hade kommit dit.

Jan Andersson Östra Ramshult berättar 1928.

Hans far var brännmästare i Torpa brännvinsbränneri. En torpare från Suddamon var honom behjälplig med brygden. Han ville dock aldrig vara ensam i bränneriet. Han såg ibland en svart man som han trodde var den onde där inne. Han gick omkring stor och lång elegant klädd och såg till brännvinspannorna. Ur brännvinsångorna hörde ibland ett djävulskt skratt. Så försvann han lika fort som han hade dykt upp. Torparen gick alltid ut om brännmästaren hade avlägsnat sig. Detta av fruktan att åter se den svarte mannen.

Jan Andersson Åsen berättar 1930.

En lantbrukare Abraham från Döberg var ute och åkte. Då han kom till backen mellan Torpa och Döberg så började det fräsa och brusa bakom skjutsen uppe i

luften. Tvärs över vägen kom något och slog ner i sjön. Det var som en jättestor orm. Vattnet klöv sig och det blev svallvågor. Var det en spökdirake eller en meteorsten.

Andersson i Nybygget Snavlunda berättar.

När jag en Lucianatt skulle åka fram i Brickebacken så föll selstickan ur skackeln. Den var dock väl fastsatt tidigare. Han gick av och satte dit selstickan igen men om en stund var den åter ur. För tredje gången föll den ur och sattes ånyo dit. Då satte Andersson dit en tallpinne som han hittade. Också den hoppade ur. Han fick köra vidare med en skackel som drog från selen på hästen. Vid Mobäcken satte han dit en ny selpinne då gick allt bra. Det var något mystiskt i Brickebacken denna lucianatt tyckte Andersson.

Åsens bonde som inte fick ro i graven.

Det var en bonde på Åsen som man kallade för Kalle Bom. Han hade en dotter före sitt äktenskap. När han blev gammal och nära döden övertalade hustrun honom att göra dottern arvlös. Dottern gifte sig och flyttade från trakten. En natt efter sedan fadern dött får hon besök av sin far. Han sade ingenting kunde inte tala. Dottern kände att han ville meddela henne att det inte var han som ville göra henne arvlös. Hon kände att han bad om förlåtelse. Han hade ingen frid i graven före detta sades det.

Mor Halldin Norra Fallet Tycke berättar om trollharen.

Det var en sådan där trollhare som man tror Arvid Eriksson i Västra Åland vid Dovra sjöar råkade ut för. Haren var väldigt stor. Det var på nyårsdagen som han sköt på haren. Det var flera personer med men ingen annan än han såg den. Det blev så att skottet tog mot honom själv. Därför var det en trollhare han sköt på trodde de andra. Han skulle väl råka ut för någon när han jagade på Nyårsdagen till sig själv till straff och andra till varnagel.

Karl Magnusson i Tycke berättar.

Min far fick en gång vid malmkörning sällskap med en gubbe. Han körde fast med foran i en grop och blev stående. Hästen kunde ej dra upp lasset. Då tog gubben sin stut och körde lätt upp malmforan. Denna kraft sågs som underlig och troddes vara kopplad till trolleri.

En talande katt vid Knektabygget.

Arvid Andersson vid Åsen Snavlunda berättar att en arrendator en natt kom körande från Torpa kvarn genom skogen vid Döberg då han känner att han fått något på åket. Lasset gick så tungt att han förstod att något onaturligt var framme. Uppkommen för backen hoppar det av och ber gubben hälsa hem till "*Kattaboli de ä mi mamma*". Vid Knektabygget hade han haft besök av en stor katt men från den dagen var den borta.

Ivar Andersson Åsen Snavlunda berättar.

Min farfar arrenderade jorden vid Knektabygget. En dag var han till kvarnen i Torpa och det blev sent innan han kom hem. När han kom till backen mellan Sjögårdarna och Döberg går en säck sönder och mjölet börjar rinna ut. Han stannade då och försökte att samla upp så mycket som gick. Då får han höra en stark röst ropa på honom att han skall hälsa hem till Kattaplussa att Plätt är död. Han tyckte det var kusligt att träffa på oknytt så här mitt i natten. När han kom hem berättade han vad som hänt och vilken hälsning han blev ombedd att uträtta. Någon gång tidigare hade det kommit en ovanligt stor katt som blev hemtam och avhållen av alla. Den hade krupit upp på ett skåp i köket där den satt och sov. När fadern berättade historien reser sig katten upp ”Då e min man dö” skriker den till och tar en språng mot dörren och sätter genast väg genom snön. Sedan såg man aldrig mer katten. Nu förstod man att det var ett av skogens väsen som man haft besök av vid Knektabygget.

Ivar berättar också att fru Wallin i Svinnersta. Hustrun till den Wallin som hittades död vid Gålsjön bodde en tid uppe vid Åsen hos sina föräldrar. Hon gifte sedan om sig med Eriksson i Bro. När hon flyttade från Åsen till Bro var det en hare som hoppade efter flyttlasset hela vägen från Åsen till Bro. Man tyckte det var något konstigt med den haren.

Maria Persson Esplund och Selma Andersson Skogalund berättar samma historia.

Då fru Persson vid Esplund och hennes broder Martin var hemma vid Brickan gick de en gång mot skogen som ligger öster om landsvägen. När de kom till Vargatrapporna blev de stående och lyssnade ty inifrån berget kom den allra vackraste klang av kyrkklockor. De lade örat in till berget och hörde det så väl. Sedan sprang de hem för de förstod att det var något övernaturligt.

Synen på Dovrasjöfall.

Några vallhjon samlade sig en middag för många år sedan på Dovrasjöfall och åt son matsäck under skämt och glam. Då med ens uppstod ett förfärligt oväder så att stubbar och sten flög omkring i stora virvlar. Mitt under stormen kom ett stort eldklot snurrande över fallet gick över sjön men försvann innan det kom till andra stranden. Sedan hörde man ett förfärligt skratt och vädret upphörde. Än idag undrar Snavlundaborna vad det kunde vara.

Synen vid Björstorp.

Det hände då bonden Carl i Björstorp skulle täcka om en loge vid Björstorp. Det var en varm och solig dag på försommaren. När han ser ut över Träsjön ser han till sin stora förvåning ett stort skepp med fulla segel komma mot stranden. ”*Sir du nåt Jon?*” frågade han. ”*Ja men gör ja så*” blev svaret. I och med detta var synen försvunnen.

Oskar Eklund berättar.

Några höll på att hugga i skogen vid södra Dovrasjön. En dag höll de på till lite sent på kvällen. Då såg de på avstånd en gubbe och en gumma som kastade stockar utför ett berg. Det var en syn för det fanns varken stockar eller spår i snön. Då undrade man om det var bra att hålla på så sent på kvällen. Det var Oskars pojkar som upplevde detta.

Han själv hölls och högg i skogen en gång då det kom något osynligt mot honom. Det sjöng en hemsk svordom långdraget om och om igen. Slutligen försvann det ut över sjön.

Tvättkärigen vid Dovrasjön.

Torparen Jan Persson i Rosendal var både skytt och fiskare. En gång då han stod och metade på väster sida om Dovrasjön fick han se en käring som stod vid sjön och klappade byk. I skogen hängde det fullt med vita kläder. Synen varade bara en kort stund.

Gäddskottet.

Det fanns en bonde i Dovra som var mycket begiven på jakt. Han ansåg också att bästa turen hade han om man jagade på söndagar under gudstjänsttid. Mycket folk tyckte att detta var syndigt. En söndag gick han ut på en stock i sjön för han såg nämligen en stor gädda stå i ytan. Han siktade på den och sköt men skottet gick bakåt rev sönder hans ena hand och skadade honom svårt i huvudet. Det sade man var ett straff för han gick ut med bössan på söndagen.

Blå Skrivbok 16 renskriven av Ingvar Björck 2020-01-08